

DOI: 10.33766/2786-9156.105.49-60

УДК: 343.353(343.901)

Бондаренко О. С., докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Сумського державного університету (м. Суми, України)

e-mail: o.bondarenko@yur.sumdu.edu.ua

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-2288-1393>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ПРИНЦИП МІНІМІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ¹

Стаття «Цифрова трансформація як принцип мінімізації корупційних ризиків» розглядає важливість застосування цифрових технологій у процесі нівелювання корупційних ризиків та сприяння сталому розвитку суспільства. Наголошено, що від моменту проголошення незалежності України виникла необхідність активної протидії корупції, яка вкоренилася в суспільстві ще за часів Радянського Союзу. Протидія цьому явищу стала складним завданням, що потребувало комплексу заходів на різних рівнях. Порядок денний сталого розвитку до 2030 року визнає корупцію перешкодою для сталого розвитку і встановлює зниження рівня корупції як важливу мету для побудови ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях суспільства. У цьому контексті важливим є пошук ефективних заходів протидії корупції. Враховуючи процеси цифрової трансформації, безперечно, їх впровадження в антикорупційні заходи на міждержавному та державному рівні, стає важливим.

Автор ретельно аналізує інструменти цифрової трансформації, їх вплив на підвищення прозорості, відкритості та ефективності державних процесів. Особлива увага приділяється впровадженню електронних систем ідентифікації та взаємодії з користувачами як ключових засобів покращення цифрової безпеки та доступності адміністративних послуг.

Стаття докладно розглядає результати досліджень щодо рівня цифрової грамотності серед населення та висвітлює необхідність розвитку інфраструктури для підтримки цифрового розвитку. Автор зауважує, що цифрова трансформація може стати потужним інструментом у питанні протидії корупції, сприяючи підвищенню ефективності управління та забезпечуючи сталість економічного та соціального розвитку. У цілому стаття надає глибокий аналіз можливостей цифрових технологій у зменшенні корупційних ризиків та підвищенні якості державного управління.

Ключові слова: корупція, принципи антикорупційної діяльності, Державна антикорупційна програма, цифрова трансформація, цифрові інструменти, воєнний стан.

Постановка проблеми. Важливість протидії корупції постала перед Україною з моменту проголошення незалежності. Усталені в Радянському Союзі

---

¹ Робота виконана в рамках проєкту «Корупція в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови: оптимальна модель протидії» (номер державної реєстрації 01.24U000556) та завдяки іменній стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук, призначеній Постановою Верховної Ради України від 09 серпня 2023 року № 3297-IX

практики толерування корупції глибоко укорінилися в свідомості громадян, а отже, протидія корупції мала стати комплексним завданням, що об'єднало ряд нормативних, інституційних, просвітницьких та інших заходів. З 1991 року відбулося чимало змін у суспільно-політичному житті. Нині Україна, навіть в умовах воєнного стану, активно трансформується в дійсно правову та демократичну державу. Безумовно, проблема корупції нікуди не зникла. Навіть більше, вона й не може бути подолана повністю. Усвідомлення цього факту відбулося ще в античні часи. Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року визнає корупцію перешкодою для сталого розвитку. Зниження корупції вважається одним із найважливіших кроків, щоб прокласти шлях до сталого розвитку та сприяти інклюзивним суспільствам шляхом побудови ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях [1, с. 6]. Тому в Цілях Сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), одним із індикаторів 16 Цілей сталого розвитку (мир, справедливість та сильні інституції) є скорочення рівня корупції [2]. Таким чином, навіть на глобальному рівні завдання з цілковитого викорінення корупції навіть не лунає. Це свідчить про раціональність та реальне усвідомлення завдань і потреб. Вважаємо, що останні дані Індексу сприйняття корупції за 2023 рік свідчать, що Україна обрала правильний шлях і впевнено рухається на шляху до побудовання ефективно системи нівелювання корупційних ризиків, адже в 2023 році Україна отримала 36 балів із 100 можливих у Corruption Perceptions Index (CPI), що означає позицію нашої країни на 104 місці серед 180 країн. Зростання України на 3 бали є одним із найкращих результатів у світі за минулий рік. Крім того, Україна входить до списку 17 країн, які цього року показали свої найкращі результати за всю історію індексу. Також 36 балів у цьому році отримали й Алжир, Бразилія та Сербія. На один бал випереджають Україну Албанія, Аргентина, Білорусь, Гамбія, Ефіопія та Замбія, які мають по 37 балів. Країни, які набрали на бал менше, ніж Україна, включають Боснію і Герцеговину, Домініканську Республіку, Єгипет, Непал, Панаму, Сьєрра-Леоне та Таїланд [3]. У світлі вдосконалення антикорупційних заходів важливим кроком стало затвердження постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220 Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки [4], де одним із принципів розроблення цієї програми названо принцип цифрової трансформації реалізації повноважень державними органами та органами місцевого самоврядування, прозорості діяльності та відкриття даних як основи для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності. Новітні технології можуть слугувати чудовим важелем для трансформації дій суспільства в боротьбі з корупцією через безпаперове середовище, зменшення бюрократії та висвітлення сірих зон, де процвітає корупція [5]. Отже, ми переконані, що подібний крок є цілком виправданим, оскільки цифрова трансформація може сприяти протидії корупції. Це можливо завдяки впровадженню ефективних цифрових технологій та інновацій у сферу управління, фінансів, адміністрування та звітності. Цифрові інструменти дозволяють створити прозорі та ефективні системи контролю, моніторингу та аналізу діяльності, які ускладнюють можли-

вість корупційних дій. Електронне управління та звітність забезпечують зменшення можливостей для вчинення корупційних схем ті покращують доступ до інформації для громадськості та контролюючих органів. Таким чином, цифрова трансформація може сприяти побудові більш прозорої, ефективної та відкритої системи, що зменшує вразливість до корупції і сприяє створенню умов для сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню протидії корупції в сучасних умовах було приділено увагу в дослідженнях таких українських вчених, як: М. Мельника, М. Хавронюка, А. Савченка, А. Мовчана, С. Шило, А. Мошніна, О. Бусол, Д. Михайленка. Проте, у цій статті, ми зосередили більшу увагу на результатах наукових досліджень зарубіжних вчених, зокрема, G. Mugellini, H. Sadook, B. Hinings, T. Gegenhuber, R. Greenwood, B. Hinings, T. Gegenhuber, R. Greenwood, G. Vial, S. Kraus, P. Jones, N. Kailer, A. Weinmann, A. Sullivan, M. Ward, T. Poufinas, A. Laskareli, C. Agiropoulos, P. Aarvik та інших.

Поза тим, дослідження особливостей цифрових інструментів для попередження та виявлення корупції здійснено не було, що й актуалізує цю тему для подальшого вивчення.

Формулювання цілей. Метою статті є загально-правова характеристика цифрових заходів мінімізації корупційних ризиків. Завдання цієї статті полягають у висвітленні можливостей цифрової трансформації як інструменту протидії корупції, а також у визначенні необхідності урахування потенційних ризиків і недоліків цифрових інструментів.

Виклад основного матеріалу. Традиційно корупційний ризик визначається як імовірність вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією порушень, що може негативно впливати на діяльність [6]. Він охоплює потенційну можливість дій або поведінки, які передбачають підкуп, розкрадання, шахрайство, кумівство, фаворитизм або інші форми неетичної поведінки, які можуть підірвати цілісність та ефективність операцій або діяльності. Виявлення, оцінка та управління корупційними ризиками є важливими компонентами антикорупційних зусиль та організаційного управління, спрямованих на запобігання й пом'якшення негативних наслідків корупції.

Корупція послаблює національні інституції, породжує неефективність і відволікає ресурси від основних послуг, таких як охорона здоров'я та освіта. Це посилює ризики конфліктів, насильства і навіть тероризму, а також перешкоджає реагуванню на кризу й запобігає спробам відновлення, сприяє торгівлі наркотиками, зброєю та людьми, а також злочинам, які впливають на навколишнє середовище. Ключовим інструментом у викоріненні корупції є Конвенція ООН проти корупції. Як єдиний юридично обов'язковий універсальний антикорупційний інструмент, Конвенція ООН проти корупції сприяє міжнародній співпраці у відстеженні, розслідуванні та судовому переслідуванні корупції, а також у поверненні викрадених активів [7].

Мінімізація корупційних ризиків є необхідною для сприяння сталому розвитку. Знижуючи рівень корупції, країни можуть створити рівні умови для бізнесу, стимулювати економічне зростання та залучати іноземні інвестиції.

Мінімізація корупції забезпечує ефективний розподіл ресурсів, максимізуючи їх вплив на цілі розвитку. Сприяючи прозорості, підзвітності та доброчесності, суспільства можуть підтримувати принципи справедливості та забезпечувати рівні можливості для всіх громадян. Загалом мінімізація корупційних ризиків має важливе значення для досягнення Цілей сталого розвитку ООН, сприяння інклюзивному зростанню та побудови стійких суспільств, які надають пріоритет добробуту нинішнього та майбутніх поколінь.

І саме цифрова трансформація є тим інноваційним принципом, який дійсно може спришити реалізації завдання з мінімізації корупційних ризиків. Цифрову трансформацію розуміють як сукупність ефектів кількох цифрових інновацій, які створюють нових акторів (і групи акторів), структури, практики, цінності та переконання, які змінюють, загрожують, замінюють або доповнюють існуючі правила гри в організаціях, екосистемах, галузях чи полях [8, с. 58]. На високому рівні цифрова трансформація охоплює глибокі зміни, що відбуваються в суспільстві та галузях завдяки використанню цифрових технологій (інструментів) [9, с. 122]. Технологія традиційно вважається рушійною силою цифрової трансформації і розуміється як така, що має суспільні та інституційні наслідки [10, с. 122].

Ми переконані, що дуже успішним є приклад використання цифрових інструментів для попередження чи виявлення корупційних діянь. Наприклад, як зауважують А. Sullivan та М. Ward [11], у рамках процесу оцінки ризиків компанії повинні оцінювати корупційні ризики, характерні для їхньої компанії чи галузі. Після того, як ці ризики визначено, компаніям слід розглянути можливі корупційні схеми й сценарії та зрозуміти, чи вже існують засоби пом'якшення, які б запобігали чи виявляли ці корупційні схеми. Результатом цієї вправи має бути перелік програмних сфер, де слід провести детальне тестування або подальший аналіз через потенційний ризик. Виявлення областей підвищеного корупційного ризику є першим кроком у розробці засобів контролю та аналітики, які допоможуть зменшити ці ризики. Після розробки аналітики компанії повинні визначити транзакції, які є аномаліями або не відповідають очікуваним моделям чи іншим елементам у наборі даних. За таким умов доцільно розглянути можливість призначити цим транзакціям рейтинг ризику та виконувати додаткові процедури тестування. На прикладі транзакцій це може включати перевірку супровідних документів продажу, запит до торгового представника чи партнера тощо [12].

Окрім виявлення корупційних ризиків у приватній сфері важливо зазначити, що нині Державна служба фінансового моніторингу переходить на нові технології, використовуючи єдину інформаційну систему для боротьби з корупцією, відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та поширенням зброї масового знищення. Ця система працює неперервно і використовує сучасні технології, такі як електронна взаємодія державних інформаційних ресурсів та програмний інтерфейс. Державна служба фінансового моніторингу взаємодіє з іншими установами, щоб обмінюватися необхідною інформацією. Однак існують проблеми, такі як нестача інфраструктури та проблеми з інтернетом [10]. Отже,

цифрові платформи можуть швидко аналізувати великі обсяги даних, дозволяючи ідентифікувати порушення або підозрілі моделі, які можуть вказувати на корупційну діяльність.

Ще одним інструментом цифрової трансформації, що здатен зменшити людське втручання в управлінські процеси, є електронне урядування. Електронний уряд визначається Європейським Союзом як використання інформаційних і комунікаційних технологій органами державного управління в поєднанні з організаційними змінами та новими навичками, що спрямоване на покращення послуг і демократичних процесів [13, с. 312].

Ми глибоко переконанні, що можливість доступу до адміністративних послуг онлайн дійсно усуває корупційні ризики. Окрім того, це значно спрощує процес одержання цієї адміністративної послуги. Навіть більше, в Україні діє й Електронний суд, Єдиний державний Реєстр судових рішень, функціонує Prozorro, Система «Шлях», Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та інші реєстри. Безумовно, не вся інформація в них є публічною, адже належить до персональних даних. Проте, публічність та прозорість, на нашу думку, є запорукою недопущення корупційних дій. Під прозорістю мається на увазі здатність політико-адміністративної системи надавати повну, своєчасну, легкодоступну та актуальну інформацію про суб'єктів уряду (та їхні інтереси), структуру, процеси та рішення, щоб процес прийняття рішень міг бути відкритими для (громадського) контролю, а особи, які приймають рішення, несуть відповідальність за свої рішення [14, с. 183]. Ба більше, доступ до більшості реєстрів є відкритим на безоплатній основі цілодобово. Крім того, не варто забувати, що більшість громадян не вчиняють правопорушень через страх бути викритими, тому завдяки цифровим платформам існує чіткий слід дій і рішень, що полегшує притягнення окремих осіб і організацій до відповідальності за їхні дії. Ця підзвітність діє як фактор стримування корупційної поведінки.

Особливе місце в числі цифрових інструментів протидії корупції посідає Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, адже вона забезпечує відображення ключової інформації про результати реалізації антикорупційної політики України, зокрема про стан та динаміку реалізації антикорупційних стратегій та державних антикорупційних програм, ухвалених на певний період [15].

Технології блокчейн також приваблюють організації розвитку та боротьби з корупцією в спільноті як інструменти, які потенційно можуть запобігти корупції та захистити публічні реєстри від шахрайства та фальсифікації. Ці технології навіть пропонуються як інструмент для досягнення Цілей сталого розвитку ООН, пов'язаних із юридичною ідентичністю та фінансами. Ця технологія має багато застосувань і може бути реалізована для збільшення ефективності та прибутку або для зменшення ризику суперечок і підвищення відстеження [16]. Такі країни, як Колумбія та Перу, стали свідками позитивних результатів того, як ця технологія може запобігти корупції. Наприклад, у Медельїні було розроблено

програму моніторингу процесу відбору та закупівель постачальників для програми шкільного харчування, тоді як у Перу здійснено проєкт державних закупівель. В Іспанії освітні центри, такі як ISDI та Університет Карлоса III у Мадриді, підтверджують свої дипломи за допомогою блокчейн. Безсумнівно, він може стати ефективним інструментом, здатним швидко забезпечити прозорість, довіру та можливість перевірки, завдяки оцифровці публічної та приватної сфер [17].

Ще одним цифровим інструментом нівелювання корупційних ризиків є впровадження системи електронних ідентифікацій для підтвердження автентичності та уникнення фальсифікації. 3 листопада 2023 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову, що регулює створення, призначення та структуру інтегрованої системи електронної ідентифікації ID.GOV.UA та її взаємодію з користувачами. ID.GOV.UA є універсальною платформою для електронної ідентифікації та автентифікації, сприяючи взаємодії державних органів з українськими громадянами. Постанова спрямована на поліпшення функціонування системи, забезпечуючи зручний та ефективний доступ до електронних послуг. Крім того, вона регламентує розподіл обов'язків між Міністерством цифрової трансформації та технічним адміністратором системи, що сприятиме полегшенню отримання якісних електронних сервісів для користувачів ID.GOV.UA. [18].

Ми переконані, що використання електронної системи ідентифікації може зменшити ризик корупції через кілька механізмів. Перше і найголовніше, те, що централізована електронна система ідентифікації може забезпечити стандартизований підхід до перевірки ідентичності, що спрощує процес та зменшує можливість для корупції в різних сферах життя. По-друге, електронні системи забезпечують більшу прозорість у процесах ідентифікації та автентифікації осіб. Це ускладнює можливість незаконного втручання або використання фальшивих документів для отримання певних послуг. По-третє, електронні системи дозволяють швидко та ефективно перевіряти ідентичність особи, що знижує час на адміністративні процедури та усуває потенційні можливості для корупції у звичайних процесах. По-четверте, інформація, що збирається через електронну систему ідентифікації, може бути використана для аналізу та моніторингу діяльності владних структур та зменшення можливостей для корупційних дій. По-п'яте, електронні системи ідентифікації можуть бути більш надійними у виявленні підроблених або фальшивих документів, що ускладнює спроби зловживання або шахрайства.

Водночас цифрові рішення, як частина цифрової трансформації у сфері протидії корупції, неминуче породжують не лише позитивні якісні зміни, а й несуть певні виклики та зустрічаються з перешкодами. І перша із них – це, безперечно, кібербезпека. Це питання особливо актуалізується в умовах воєнного стану, адже кібербезпека є частиною національної безпеки держави. Вона відіграє вирішальну роль у захисті державних реєстрів, які містять конфіденційну інформацію та дані про громадян, підприємства та різноманітну діяльність уряду. Заходи кібербезпеки, такі як шифрування, контроль доступу та безпечне зберігання даних, допомагають запобігти несанкціонованому доступу,

витоку даних і крадіжці особистих даних. Надійні заходи кібербезпеки, включаючи системи виявлення вторгнень і багатофакторну автентифікацію, що є важливими для запобігання несанкціонованому доступу до державних реєстрів. Це допомагає гарантувати, що лише авторизований персонал може отримати доступ до інформації, що зберігається в цих реєстрах, і змінити її.

На жаль, в умовах воєнного стану, державні реєстри вразливі до різноманітних кіберзагроз, включаючи зловмисне програмне забезпечення, фішингові атаки та програми-вимагачі. Ефективні стратегії кібербезпеки включають регулярні оцінки загроз, сканування вразливостей і профілактичні заходи для виявлення та пом'якшення потенційних кіберзагроз до того, як вони зможуть порушити цілісність реєстрів. Такі методи, як цифрові підписи та технологія блокчейн, можуть бути використані для забезпечення автентичності та незмінності даних, зменшуючи ризик маніпулювання даними або їх пошкодження.

Важливим викликом у контексті цифрової трансформації в цілому і антикорупційної сфери зокрема є питання цифрової грамотності населення. Дані з країн, що розвиваються, показують, що цифрові технології надають доступ до цінної інформації про ринки, роботу, охорону здоров'я, освітні та фінансові послуги, але їх переваги залежать від додаткових інвестицій, які дозволяють ефективно використовувати ці технології. Крім того, кілька досліджень показують, що люди з вищою цифровою грамотністю краще виявляють фейкові новини та оманливий контент в інтернеті. Таким чином, цифрова грамотність може допомогти людям стати більш розбірливими споживачами онлайн-контенту, що своєю чергою може мати позитивний вплив на соціальну та політичну поведінку [19].

В Україні Міністерство цифрової трансформації спільно з партнерами провело аналіз рівня цифрової грамотності серед українських громадян. Головною метою було відстеження динаміки розвитку навичок та знань у сфері використання інформаційних технологій та електронних пристроїв. Було встановлено, що протягом чотирьох років відсоток осіб, які володіють цифровими навичками, зріс на 13 % і складає 60 %. Це свідчить про тенденцію до зростання рівня цифрової грамотності серед українського населення. За результатами поточного дослідження встановлено, що загалом 93 % дорослого населення України віком від 18 до 70 років мають цифрові навички [20].

Ми переконані, що цифрова грамотність відіграє важливу роль у протидії корупції, надаючи людям знання та навички для навігації цифровими платформами, а також дає можливість критично оцінювати інформацію та притягувати органи до відповідальності. Саме цифрова грамотність дозволяє людям отримувати доступ й аналізувати інформацію з різних джерел, включаючи державні вебсайти, платформи журналістських розслідувань та антикорупційні організації. Розуміючи, як ефективно орієнтуватися в онлайн-ресурсах, люди можуть виявляти випадки корупції, відстежувати державні витрати та виступати за прозорість і підзвітність. Цифрова грамотність дає змогу викривачам корупції безпечно та анонімно повідомляти про випадки корупції через цифрові канали,

такі як безпечні онлайн-платформи та гарячі лінії. Розуміючи, як безпечно використовувати ці механізми повідомлення, люди можуть викривати корупцію, не боячись помсти, і допомагати владі розслідувати та переслідувати порушників. Крім того, через соціальні медіа та онлайн-форуми люди можуть співпрацювати, щоб виявляли порушення, документувати випадки корупції та вимагати відповідальності від державних службовців та установ.

Висновки. Впровадження цифрових інструментів у різні сфери громадського та державного життя може сприяти покращенню ефективності протидії корупції. Цифрова трансформація дозволяє автоматизувати та оптимізувати процеси, що підвищує прозорість та відкритість управління, а також робить можливим швидке виявлення та припинення корупційних практик. Зокрема, у статті проаналізовано успішний приклад використання цифрових інструментів для попередження чи виявлення корупційних діянь. Як приклад, висвітлено як Державна служба фінансового моніторингу переходить на нові технології, використовуючи єдину інформаційну систему для боротьби з корупцією, відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та поширенням зброї масового знищення. Доведено, ефективність електронного урядування у контексті нівелювання корупційних прикладів, зокрема наведено приклади успішних цифрових рішень (Електронний суд, Єдиний державний Реєстр судових рішень, Prozzogo, Система «Шлях», Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики та інші реєстри). Зазначено, що технології блокчейн приваблюють організації розвитку та боротьби з корупцією в спільноті як інструменти, які потенційно можуть запобігти корупції та захистити публічні реєстри від шахрайства та фальсифікації. Крім того, проаналізована важливість впровадження системи електронних ідентифікацій для підтвердження автентичності та уникнення фальсифікації як цифрове рішення щодо нівелювання корупційних ризиків.

Однак, цифрові технології не є універсальним рішенням у сфері антикорупційної діяльності. Важливо не лише впровадити нові інструменти, але й створити ефективну систему врахування потенційного негативного впливу цифрової трансформації, який може полягати в зростанні кіберзагроз, а також у ризику конфіденційності та безпеки даних. Подальші дослідження у сфері цифрової трансформації та протидії корупції можуть розширити наше розуміння ефективності та можливостей цифрових інструментів у цій сфері, зокрема потенційного впливу штучного інтелекту на антикорупційну діяльність, як на міжнародному, так і внутрішньодержавному рівні.

Використані джерела:

1. Mugellini G., Villeneuve J.-P. Monitoring the Risk of Corruption at International Level: The Case of the United Nations Sustainable Development Goals. *European Journal of Risk Regulation*. 2019. № 10 (1). P. 1–7. DOI : 10.1017/err. 2019.16
2. THE 17 GOALS. *United Nations* : website. URL : <https://sdgs.un.org/goals>.
3. Індекс сприйняття корупції. *TI Ukraine* : вебсайт. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 06.02.2024).

4. Державна антикорупційна програма : постанова Кабінету Міністрів України від 4 берез. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.

5. Sadok, H. Fight Against Corruption Through Technology. *Advances in finance, a counting, and economics book series*. 2023. DOI : <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5007-9.ch013>.

6. Запрошуємо представників громадськості до складу робочої групи з оцінювання корупційних ризиків. *Уповноважений Верховної Ради України з прав людини* : вебсайт. URL : https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/zaprosuyemo-predstavnikiv-gromadskosti-do-skladu-robochoyi-grupi-z-ocinyuvannya-korupcijnih-rizikiv. (дата звернення: 06.02.2024).

7. Reducing corruption can help us achieve the Sustainable Development Goals: UNODC Executive Director speaks at the Economic and Social Council. *United Nations* : website. URL : https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2023/May/reducing-corruption-can-help-us-achieve-the-sustainable-development-goals_unodc-executive-director-speaks-at-the-economic-and-social-council.html.

8. Hinings B., Gegenhuber T., Greenwood R. Digital innovation and transformation: An institutional perspective. *Information and Organization*. 2018. № 28(1). P. 52–61.

9. Vial G. Understanding Digital Transformation: A Review and a Research Agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*. 2019. № 28. P. 118–144. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003>.

10. Kraus S., Jones P., Kailer N., Weinmann A., Chaparro-Banegas N., Roig-Tierno N. Digital Transformation: An Overview of the Current State of the Art of Research. *SAGE Open*. 2021. № 11(3). URL : <https://doi.org/10.1177/21582440211047576>.

11. Sullivan A., Ward M. Four ways to use data analytics to identify corruption red flags. *Tableau* : website. URL : <https://www.tableau.com/blog/identify-corruption-red-flags-using-data-analytics>.

12. Гнаткович О., Овчиннікова Т., Смолінська С. Фінансовий моніторинг в Україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14>.

13. Poufinas T., Laskareli A., Agiropoulos C. Decreasing Corruption and Increasing Competitiveness through E-Government. *Theoretical Economics Letters*. 2023. № 13. P. 310–331. URL : <https://doi.org/10.4236/tel.2023.132020>.

14. Sousa L. de. Open government and the use of ict to reduce corruption risks. In A. Delicado, N. Domingos and L. de Sousa (Eds.), *Changing Societies: Legacies and Challenges*. Vol. III. The Diverse Worlds of Sustainability. Lisbon: Imprensa de Ciências Sociais, 2018. P.179–202.

15. Інформаційна система моніторингу реалізації державної антикорупційної політики. *Національне агентство з питань запобігання корупції* : вебсайт. URL : <https://dar.nazk.gov.ua>.

16. Aarvik P. Blockchain as an anti-corruption tool. Bergen: U4 Anti-Corruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute. 2020. 38 p.

17. Blockchain can prevent corruption and improve transparency. *Telefonica* : website. URL : <https://www.tableau.com/blog/identify-corruption-red-flags-using-data-analytics>.

18. Уряд ухвалив постанову, яка дає змогу врегулювати структуру ID.GOV.UA. *Урядовий портал* : вебсайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyuv-postanovu-i-aka-daie-zmohu-vrehuliuvaty-strukturu-idgovua>. (дата звернення: 06.02.2024).

19. Ali A., Raza A., Qazi I. A. Validated digital literacy measures for populations with low levels of internet experiences. *Development Engineering*. 2023. Volume 8. № 100107. URL: <https://doi.org/10.1016/j.deveng.2023.100107>.

20. Мінцифра презентувала результати дослідження цифрової грамотності українців. *Черкаська обласна державна адміністрація : вебсайт*. URL : <https://ck-oda.gov.ua/cifrovizaciya/mincifra-prezentuvava-rezultati-doslidzhennya-cifrovoyi-gramotnosti-ukrayinciv/>. (дата звернення: 06.02.2024).

References:

1. Mugellini, G., Villeneuve, J.-P. (2019). Monitoring the Risk of Corruption at International Level: The Case of the United Nations Sustainable Development Goals. *European Journal of Risk Regulation*, 10(1), 1–7. DOI: <https://doi.org/10.1017/err.2019.16> [in English].

2. THE 17 GOALS (2023). *United Nations* : website. N. p. URL : <https://sdgs.un.org/goals>. [in English].

3. Indeks spryiniattia koruptsii (2024). *TI Ukraine: website*. N. p. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/> [in Ukrainian].

4. Derzhavna antykoruptsiyna prohrama (2023). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

5. Sadok, H. (2023). Fight Against Corruption Through Technology. *Advances in finance, accounting, and economics book series*. DOI : <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5007-9.ch013>. [in English].

6. Zaproshuiemo predstavnykiv hromadskosti do skladu robochoi hrupy z otsiniuvannya koruptsiinykh ryzykiv (2023). *Upravnozazheniy Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny : websait – Human Rights Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine : website*. N. p. URL : https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/zaproshuyemo-predstavnikiv-gromadskosti-do-skladu-robochoyi-grupi-z-ocinyuvannya-korupcijnih-rizikiv [in Ukrainian].

7. Reducing corruption can help us achieve the Sustainable Development Goals: UNODC Executive Director speaks at the Economic and Social Council. (2023). *United Nations* : website. N. p. URL : https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2023/May/reducing-corruption-can-help-us-achieve-the-sustainable-development-goals_-unodc-executive-director-speaks-at-the-economic-and-social-council.html [in English].

8. Hinings, B., Gegenhuber, T., Greenwood, R. (2018). Digital innovation and transformation: An institutional perspective. *Information and Organization*, 28 (1), 52–61. [in English].

9. Vial, G. (2019). Understanding Digital Transformation: A Review and a Research Agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28, 118-144. URL : <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003>. [in English].

10. Kraus, S., Jones, P., Kailer, N., Weinmann, A., Chaparro-Banegas, N., & Roig-Tierno, N. (2021). Digital Transformation: An Overview of the Current State of the Art of Research. *SAGE Open*, 11(3). URL : <https://doi.org/10.1177/21582440211047576>. [in English].

11. Sullivan, A., Ward, M. (2023). Four ways to use data analytics to identify corruption red flags. *Tableau : website*. N. p. URL : <https://www.tableau.com/blog/identify-corruption-red-flags-using-data-analytics>. [in English].

12. Hnatkovich, O., Ovchinnikova, T., & Smolinska, S. (2022). Finansovyi monitorynh v ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia. *Economy and society*, 38. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14>. [in Ukrainian].

13. Poufinas, T., Laskareli, A., & Agiropoulos, C. (2023). Decreasing Corruption and Increasing Competitiveness through E-Government. *Theoretical Economics Letters*, 13, 310-331. URL : <https://doi.org/10.4236/tel.2023.132020>. [in English].

14. Sousa, L. de (2018). Open government and the use of ict to reduce corruption risks. In A. Delicado, N. Domingos and L. de Sousa (Eds.), *Changing Societies: Legacies and Challenges. Vol. III. The Diverse Worlds of Sustainability*, 179-202. Lisbon: Imprensa de Ciências Sociais [in English].

15. Informatsiina systema monitorynhu realizatsii derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky (2023). *Natsionalne ahenstvo z pytan zapobihannia koruptsii: vebсайт – National Agency for the Prevention of Corruption : website*. N. p. URL : <https://dap.nazk.gov.ua>.

16. Aarvik, P. (2020). Blockchain as an anti-corruption tool. Bergen: U4 Anti-Corruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute. [in English].

17. Blockchain can prevent corruption and improve transparency (2023). *Telefonica :website*. N. p. URL : <https://www.tableau.com/blog/identify-corruption-red-flags-using-data-analytics> [in English].

18. Uriad ukhvalyv postanovu, yaka daie zmoHU vrehuliuvaty strukturu ID.GOV.UA (2023). *Uriadovyi portal : vebсайт – Government portal: website*. N. p. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-postanovu-iaka-daie-zmoHU-vrehuliuvaty-strukturu-idgov-ua>. [in Ukrainian].

19. Ali, A., Raza, A., Qazi, I. A. (2023). Validated digital literacy measures for populations with low levels of internet experiences. *Development Engineering*. Vol. 8. № 100107. URL : <https://doi.org/10.1016/j.deveng.2023.100107>. [in English].

20. Mintsyfra prezentovala rezultaty doslidzhennia tsyfrovoyi hramotnosti ukrainsiv (2023). *Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia : vebсайт – Cherkasy Regional State Administration : website*. URL : <https://ck-oda.gov.ua/cifrovizaciya/mincifra-prezentovala-rezultati-doslidzhennya-cifrovoyi-gramotnosti-ukrayinciv>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.02.2024

Bondarenko O., Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Head of Department of Criminal Legal Disciplines and Judiciary of Sumy State University (Sumy, Ukraine)

DIGITAL TRANSFORMATION AS A PRINCIPLE OF MINIMIZING CORRUPTION RISKS

The article "Digital Transformation as a Principle of Minimizing Corruption Risks" explores the importance of employing digital technologies in mitigating corruption risks and promoting sustainable societal development. It emphasizes that since Ukraine's declaration of independence, there has been a pressing need for active anti-corruption measures, rooted in societal norms dating back to the Soviet era. Combatting corruption has been a complex task requiring multifaceted interventions across various levels. Despite significant socio-political changes post-1991 aimed at establishing a legal and democratic state, corruption remains a pertinent issue that cannot be entirely eradicated. Recognizing this, sustainable development agendas, including those set for 2030, prioritize reducing corruption as a crucial goal for building effective, accountable, and inclusive institutions. In this context, effective anti-corruption measures leveraging digital transformation processes become imperative.

The author meticulously analyses digital transformation tools and their impact on enhancing transparency, openness, and efficiency in governmental processes. Special attention is given to the implementation of electronic identification systems and user interaction as key means to enhance digital security and accessibility of administrative services.

The article extensively discusses research findings on the level of digital literacy among the population and underscores the necessity of developing infrastructure to support digital advancement. The author highlights that digital transformation can serve as a potent tool in combating corruption, contributing to improved management efficiency, and ensuring the sustainability of economic and social development. Overall, the article provides an in-depth analysis of the potential of digital technologies in reducing corruption risks and enhancing the quality of governance.

Further research in the field of digital transformation and anti-corruption efforts could expand our understanding of the effectiveness and possibilities of digital tools in this sphere. This includes exploring the potential impact of artificial intelligence on anti-corruption activities at both international and domestic levels.

Keywords: corruption, anti-corruption principles, State Anti-Corruption Program, digital transformation, digital tools, state of war.

DOI: 10.33766/2786-9156.105.60-75

УДК: 347.991(477):[342.95 + 343.11]

Валєєв Р. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)

e-mail: osvitne.pravo@gmail.com

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8593-5515>

ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ З ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Впровадження європейських стандартів у сфері протидії домашньому насильству вимагають урегулювання окремих проблемних аспектів судової практики. У статті узагальнено позиції Касаційного цивільного суду, Касаційного кримінального суду, Касаційного адміністративного суду (усі в складі Верховного Суду України) щодо протидії домашньому насильству, зокрема, видачі обмежувального припису. Для цього використано методи пошуку релевантних наукових досліджень і судових рішень, їх аналізу та синтезу у вигляді правових позицій з окремих проблемних питань протидії домашньому насильству.

Автором з'ясовано, що Касаційний кримінальний суд: 1) визначив більш широкий обсяг поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством», ніж у поняття «домашнє насильство», що має принципове значення в контексті неможливості закриття кримінального провадження навіть за умов відмови потерпілого від обвинувачення; 2) встановив, що попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за умови подальшого рецидиву не свідчить про